

**T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI**

**HALKLA İLİŞKİLER VE
ORGANİZASYON HİZMETLERİ**

**KAYNAK TARAMASI VE GÖZLEM
342PR0014**

Ankara, 2011

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. SÜRELİ YAYINLAR	3
1.1 Süreli Yayınların Tanımı	3
1.1.1. Gazetenin Özellikleri	4
1.2 Süreli Yayınların Çeşitleri	5
1.2.1 Yaygın Süreli Yayın	5
1.2.2. Bölgesel Süreli Yayın	6
1.2.3. Yerel Süreli Yayın	7
1.3. İstatistiki Veriler ve Ulaşma Yolları	8
1.3.1. İstatistiki Verilerde Karşılaşılabilecek Hatalar	8
1.4. İçerik Çözümlemesi	11
1.4.1. İçerik Çözümlemesinin Tarihsel Gelişimi	11
1.4.2. İçerik Çözümlemesine Ait Tanımlar	12
1.4.3. İçerik Çözümlemesinde Türler	13
UYGULAMA FAALİYETİ	14
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	16
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	17
2. VAKA ÇALIŞMASI, KİŞİSEL BELGELER, DOLAYLI BELGELER VE BASİT GÖZLEM	17
2.1. Vaka Çalışması	17
2.1.1. Tanımı	17
2.1.2. Vaka Çalışmasının Çeşitleri	18
2.1.3. Vaka Çalışmasının Yararları	19
2.1.4. Vaka Çalışmasının Uygulama Özellikleri	19
2.1.5. Vaka Çalışmasının Uygulama Alanları	20
2.2. Kişisel Belgeler	20
2.3. Dolaylı Belgeler	21
2.3.1. Dolaylı Belgelerle İlgili Kaynak Taramasında Yapılması Gerekenler	22
2.3.2. Dolaylı Belgelerden Veri Toplama Tekniği	23
2.4. Basit Gözlem	24
2.4.1. Katımlı Gözlem	24
2.4.2. Katımsız Gözlem	26
UYGULAMA FAALİYETİ	28
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	30
MODÜL DEĞERLENDİRME	32
CEVAP ANAHTARLARI	33
KAYNAKÇA	34

AÇIKLAMALAR

KOD	342PR0014
ALAN	Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri
DAL/MESLEK	Halkla İlişkiler Elemanı
MODÜLÜN ADI	Kaynak Taraması ve Gözlem
MODÜLÜN TANIMI	Öğrenciye, araştırma yöntem ve tekniklerinde kullanılan süreli yayınlar, istatistiki veriler, vaka çalışması, gözlem, kişisel ve dolaylı belgeler hakkında bilgilerin kazandırıldığı öğretim materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	Halkla İlişkilerde Görsel / Teknolojik Araçlar modülünü almış olmak
YETERLİK	Kaynak taraması ve gözlem yapmak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Öğrenci bu modül ile gerekli ortam sağlandığında. Kaynak taraması ve gözlem yapabilecektir. Amaçlar Öğrenciye gerekli ortam sağlandığında 1. Süreli yayınları ve istatistiki kaynakları tarayabilecektir. 2. Vaka çalışmalarını inceleyebilecektir. 3. Kişisel ve dolaylı belgeleri tarayabilecektir. 4. Gözlem yapabilecektir.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam Sınıf, kütüphaneler, çeşitli firmaları, kamu kurum ve kuruluşları özel kuruluşlar, kütüphaneler. Donanım Görsel, işitsel ve yazılı dokümanlar, bilgisayar ve bilgisayar ağı, TV, DVD, VCD, internet, kişisel arşivler, kütüphaneler, kitaplar, dergiler, makaleler çeşitli istatistiki veriler
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	<ul style="list-style-type: none">➤ Modülün içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme soruları, kendinize ilişkin gözlem ve değerlendirmeniz yoluyla kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek kendi kendinizi değerlendireceksiniz.➤ Öğretmeniniz modül sonunda size ölçme teknikleri uygulayarak modül uygulamaları ve kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

İnsanın doğuşu ile başlayan toplumsal yaşamın giderek karmaşık duruma gelen yapısı araştırmaya, incelemeye gereksinim yaratmıştır.

Toplum bilimlerinin gelişmesiyle araştırma faaliyetleri yalnızca basit gereksinimleri karşılamak için değil, toplum-birey ilişkisinin her yönü ile ilgili olarak, bilimsel amaçla yapılmaya başlanmıştır.

Bu modülle bilgiye ulaşma yollarını ve çeşitli konularda tekniğine uygun araştırma yapmayı öğreneceksiniz. Bilgi toplumu çağı olarak adlandırılan çağımızın en önemli özelliği bilgiye ulaşma ve elde edilen bilginin ihtiyacı olanlara ulaştırılmasıdır. Bu işi başarı ile yapan toplumlar gelişmiş olarak adlandırılmaktadır.

Modülü tamamladığınızda, süreli yayınları ve istatistiki kaynakları tarayabilecek, vaka çalışmalarını inceleyebilecek, gözlem yapabilecek, kişisel ve dolaylı belgeleri tarayabileceksiniz. Araştırmanız için gerekli bilgilere ulaşabileceksiniz.

Başarılar diliyorum...

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Gerekli ortam sağlandığına sürelî yayınları ve istatistiki kaynakları tarayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Yaşadığınız yerdeki bir gazete veya dergiyi ziyaret ederek haber kaynakları ve çalışmalarını hakkında bilgi alınız. Aldığınız bu bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Sürelî yayınlara çeşitlerine ait örnekleri sınıfa getirerek konuları ve içerikleri bakımından inceleyiniz.
- İstatistiki verilerin hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken noktalar nelerdir? Araştırınız.
- İstatistiksel raporların hazırlanmasında etkili olan kurumlar hangileridir? Araştırınız.
- Türkiye'deki son seçimlere ait içerik çözümlemeleri örneklerini araştırınız. Araştırmalarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Önemli içerik çözümlemelerini yapan kişileri ve kurumları araştırınız. Araştırmalarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Son dönemde en fazla hangi konularda içerik çözümlemeleri yapılmaktadır? Nedenini araştırınız.

1. SÜRELİ YAYINLAR

1.1 Sürelî Yayınların Tanımı

Basın Kanununda sürelî yayının tanımı şu şekilde yapılmaktadır: Belli aralıklarla yayımlanan basılmış eserler ile haber ajanslarının yayınları sürelî yayındır. Bu tanımı biraz açarsak, belli aralıkla yayımlanan gazete, dergi gibi basılmış eserler ile haber ajanslarının yayınlara sürelî yayınlara dendiğini görürüz.

Yazılı kaynakların ikinci en önemli kaynağı, her gün yayımlanan gazeteler ile belirli sürelerle yayımlanan diğer süreli yayınlardır. Özellikle toplumsal olayların zaman içerisinde gelişmelerini haber verme ile yakından izleyen günlük gazeteler, araştırmacı için iyi bir kaynak oluşturabilir. Sürelî yayınlarda en önemli yere sahip olan gazeteyi şu şekilde tanımlarız.

- **Gazete:** Politika, ekonomi, kültür, spor ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için yorumlu veya yorumlu olmayan olarak, her gün ya da haftanın belli günlerinde düzenli olarak çıkarılan basılı yayınlardır.

Gazete içinde haberlerin yanı sıra makale, fıkra, deneme, anı, sohbet, eleştiri, karikatür, fotoğraf, hikâye ve illüstrasyonlarla birlikte okuyucunun ilgisini çekecek her türlü konudaki bilgilere yer verilir.

Resim1.1: Ulusal gazeteler

1.1.1. Gazetenin Özellikleri

- Okunması daha kolay ve ilgi çekicidir.
- Gazeteyi her isteyen okuyucu rahatlıkla yanında taşıyabilmekte ve istediği zaman rahatlıkla okuyabilmektedir.
- Gazetelerin saklanması, arşivlenmesi çok kolaydır.
- Gazete haberleri saklanabildikleri için kalıcıdır ve her zaman tarihi belge niteliği taşır.
- Gazeteler bir haberi farklı gerekçelerle tekrar gündeme getirebilir, haberi çok geniş boyutlarda ele alabilir.

Bu kaynaklar, kamu kurum ve kuruluşlarınca çıkarılanlar yanında, ülkemizde ve batılı ülkelerde bulunduğu biçimi ile özel kesim tarafından da çıkarılmaktadır. Toplumsal olayların izlenmesinde asıl kaynak oluşturan gazeteler, dergiler ve diğer süreli yayınlar özel kesimce çıkarılan yayınlardır. Süreli yayınlar içinde araştırmacı için ikinci önemli yere sahip olan dergiyi şu şekilde tanımlarız.

- **Dergi:** Diğer adıyla Mecmua, günlük olmayan, en fazla 12, 6, 4, 3, 2 aylık, standart olarak aylık, 15 günlük veya haftalık basılan süreli yayınlardır.

Dergiler konulara daha ayrıntılı ve daha fazla yer vererek derinlemesine inceleme yapar ve okuyucusunun bilmesi gerekenlerin tümünü eksiksiz olarak öğrenmesini sağlar. Hatta bazı önemli konularla ilgili dizi yazılar ve röportajlar yayınlayarak tüm gerçeklerin ortaya çıkmasına yardımcı olur.

Ayrıca yazılı belge niteliğinde olması gazete ve dergilerin araştırmalarda çekinilmeden kullanılmasında ve örnek belge olarak gösterilmesinde ve saklanılmasında araştırmacıya büyük kolaylıklar sağlamaktadır.

Gazete ve dergilerin yanında haber ajanslarının yayınladıkları çeşitli haberler ve internetten yayınlanan yayınlarda araştırmada araştırmacıya büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Özellikle son dönemde çok hızlı gelişen internet gazeteciliği bu alanda araştırmacıya bilgiye çok çabuk ulaşma imkânı sağlamaktadır. Burada araştırmacının yapması gereken kaynağın güvenilirliği konusunda dikkatli olmak ve çok iyi araştırma yapmaktır.

Resim1.2: Dergiler

1.2 Süreli Yayınların Çeşitleri

Süreli yayınların çeşitleri ile ilgili basın kanununda yapılan tanımlamalar şunlardır;

1.2.1 Yaygın Süreli Yayın

Tek bir basın-yayın kuruluşu tarafından basılan ve her coğrafi bölgede en az bir ilde olmak üzere, ülkenin en az yüzde yetmiş beşinde yayımlanan süreli yayını ifade eder.

Yukarıdaki tanımdan ulusal gazete ve dergilerden bahsedildiğini anlayabiliriz. Fakat burada daha çok gazetelere ağırlık verildiğini görmekteyiz.

Sadece, bir yerleşim biriminde ya da bölgede değil, bütün yurttaki okuyucuların, önemli olayları, ekonomi, politika, spor, sanatsal ve kültürel etkinlikleri, genel bilgileri; haber, diğer yazınsal türler, fotoğraf ve görüntüleri, bu arada uluslararası ve ulusal politikaları, ayrıca diğer haberleri yansıtan büyük bayiler tarafından ülke düzeyinde dağıtımı gerçekleştirilen basına “Ulusal Basın” denilir.

Ulusal gazete kavramından çok sayıda okuyucuya ulaşan, ulaşmayı hedefleyen gazeteler anlaşılmaktadır. Başka deyişle, dünyanın ve ülkenin, her tarafından, her türlü haberlere sayfalarında yer veren ve çok geniş bir okuyucu kitlesine dağıtım yapılacak şekilde yayın yapan gazeteler, ulusal gazeteler olarak adlandırılmaktadır.

Bugün Türkiye’de toplam basımları 3,5–4 milyon kadar olan ulusal gazeteler kurdukları dağıtım ağı ile en küçük yerleşim alanlarına bile günlük olarak ulaşmaktadırlar. Kağıt ve baskı niteliği dünya standartlarında olan ulusal gazetelerin, reklam ve promosyon yoluyla tanıtım ve rekabet çabası yoğundur. Günümüzde ulusal basın organları şirketleşerek, hatta holdingleşerek, türlü güçlüklerle karşı yayımlarını sürdürmektedir.

1.2.2. Bölgesel Süreli Yayın

Tek bir basın-yayın kuruluşu tarafından basılan ve en az üç komşu ilde olmak üzere en az bir coğrafi bölgede yayımlanan süreli yayını ifade eder.

Bölge basını, sınırlı bir alanda yaşayanlara yöneliktir. Bölgelerde olup bitenleri, önemli olayları, spor, ekonomi, politika, sanatsal ve kültürel etkinlikleri, genel bilgileri, haber ve diğer yazınsal türlerle fotoğraf ve görüntüler eşliğinde yansıtan basına “**Bölgesel Basın**” denilmektedir.

Fakat son dönemde ulusal gazetelerin kendi aralarında yaşadığı acımasız rekabet, bölgesel basının etkilenmesine neden olmuş ve daha önce ulusal basına karşı artıları olan bölgesel basının gücünün azaldığı görülmüştür; çünkü ulusal gazetelerin bazılarının İzmir, Adana, Ankara, İstanbul ve Erzurum gibi büyük illerde baskı yaptıkları ve baskılarının çeşitli sayfalarında her bölgenin yerel haberlerine ayrıntılı bir şekilde yer verdikleri, hatta o bölgeye ait bölge eki çıkardıkları görülmektedir.

Bazen de bölgesel gazete muhabirleri, haberlerini ulusal gazetelere vermekte ve bu haberler, ulusal gazetelerin bölge sayfalarında yayınlanmaktadır. Böylece, ülke düzeyinde yayın olanağına sahip ulusal gazetelerin yararlandığı yerel gazeteler ve gazeteciler gösterdikleri çabanın karşılığını bulamamakta ve seslerini kamuoyuna duyuramamaktadırlar.

Aslında bir başka yönden bakıldığında ulusal gazetelerle bölgesel gazeteler arasında sıkı bir haber alışverişinin bulunduğu görülmektedir. Bölgesel gazeteler, ulusal gazetelere haber kaynağı oluşturmaktadır.

Bir başka deyişle bölgesel gazeteler ulusal gazetelerin kılcal damarları gibidir. Ulusal gazetelerin ulaşamadığı yerleşim birimlerinden haberlere yer veren bölgesel gazeteler, ulusal gazeteleri besler.

İnternet’te arama motorlarını kullanarak bölgesel yayınlanan dergileri araştırınız. www.gazeteler.com da araştırma yapabilirsiniz.

1.2.3. Yerel Süreli Yayın

Tek bir yerleşim biriminde yayımlanan süreli yayını ifade eder. Başka bir ifadeyle ise belirli bir yörede yayınlanan basın, yerel basın olarak adlandırılır. Anadolu basını olarak da anılan yerel basını daha geniş anlamı ile şu şekilde tanımlayabiliriz:

Ülke geneli yerine, daha dar bir dağıtımla bir ya da birkaç il ya da ilçedeki okura ulaşan, belirli il ya da bölgeye ilişkin haberlerin yoğunlukta bulunduğu basılı periyodik yayınların bütünüdür.

Yerel basın örneklerinde belirli il, ilçe ya da bölgelere yönelik sorunlar gündeme getirilip tartışılır. Ülkemizde neredeyse bütün illerde bu tür yayınlar mevcuttur. Bazen yerel basında ülke genelindeki sorunların da tartışıldığı, haber olarak işlendiği görülebilir.

Yerel basınla ulusal basını karşılaştırdığımızda yerel basında bir takım özelliklerin ön plana çıktığı görülür. Bu özellikler şunlardır:

1. Yerel gazeteler okuyucuya daha yakın ve sıcak gelir; çünkü haberler, olaylar tanıdık yakın bir çevre ile ilgilidir. İnsanın kendinden söz edilme doyumunu yerel basın daha kolay karşılayabilir.
2. Ulusal basının birkaç satırda geçtiği yöresel haberlere yerel basın, en ince ayrıntısına kadar yer verir. İşte bu özelliği ile yerel basının ulusal basın karşısında bir üstünlüğü söz konusudur.
3. Yerel basın okurunu ilgilendiren tüm olayları doğrudan iletmektedir. Bu tutumu ile yerel basın gereksiz haberlerle sayfa dolduran basından üstün bir özellik taşır.
4. Yerel basının hedef kitlesini çok iyi tanıması gerekir; çünkü tüm kitle iletişim araçları için geçerli olan etkenler yerel basın için de geçerlidir. Yerel basının da başarısı, yerel kamuoyu ve yerel yönetim üzerindeki etkisi ile orantılıdır.

Arama motorlarını kullanarak yerel dergileri araştırınız.

Ayrıca süreli yayınlardan olan gazeteler; içeriklerine, konularına ve yayınlanma zamanlarına göre de çeşitlere ayrılır. İçeriklerine göre gazeteler fikir gazeteleri ve magazin gazeteleri olarak ikiye ayrılır. Konularına ya da ilgi alanlarına göre gazeteleri ekonomi, turizm, ve spor gazeteleri olarak gruplayabiliriz.

Yayınlanma sürelerine göre gazeteleri; günlük, haftalık, 15 günlük ve aylık yayınlanan gazeteler olarak gruplandırabiliriz. Ebatlarına göre ise standart boy gazeteler ve tabloid boy gazeteler olarak ikiye ayrabiliriz.

Dergileri de ayrıca gruptayacak olursak; aylık yayınlanan genel dergiler, hemen her konuda haber ve yorum yayını yapan klasik dergiler, haftalık yayınlanan politik dergiler ve konularına göre gruptadığımız kadın, çocuk, sanat, tarih, mizah vb. adlar altında çıkan dergilerdir.

1.3. İstatistikî Veriler ve Ulaşma Yolları

Araştırma yöntem ve tekniklerinin, ‘‘istatistik’’ ile yakından ilişkisi vardır. Genel olarak ‘‘olayların sayı ile açıklanması’’ diye tanımlanan istatistik, yapılan araştırmalardaki nicel(sayısal) anlatımların temelidir. Çoğunlukla büyük ölçekli araştırmalarda sayısal anlatımlar temel olduğundan hemen hemen her araştırmada istatistiksel bilgiler yer alacaktır.

İstatistik, ölçülebilir bilgileri bir araya getirir, inceler ve bu bilgilerin anlamlandırılmasına ilişkin yöntem ve tekniklerin geliştirilmesini, uygulanmasını ve ortaya çıkan bu bilgilerden güvenilir sonuçlar elde edilmesini sağlar.

Özellikle ‘‘uygulamalı istatistik’’, araştırmaların düzenlenmesi, uygun örneklemelerin seçilmesi, verilerin toplanması, bilgilerin incelenmesi ve yorumlanması konularında araştırmacılara yardımcı olur.

Hatta denilebilir ki istatistiksel yöntemleri kullanmadan bir kısım araştırmaların yapılması olanaksızdır. Bu bakımdan, araştırmacıların, istatistik yöntem ve tekniklerini bilmeleri, araştırmanın geçerliliği, güvenilirliği açısından önemlidir.

Ancak, istatistik yöntem ve tekniklerinin kullanılmasında uygun yöntem ve tekniklerin seçiminde, ayrıca istatistiksel verilerden araştırmalarda yararlanılmasında son derece dikkatli olmak gerekir.

Çünkü her istatistiksel yöntem ve teknik her araştırma konusunda veri toplamak için uygun olmayabilir. Uygun olmayan yöntem ve tekniklerin kullanılması durumunda, farkında olmadan çıkan veriler doğru olarak kabul edilerek araştırma sonuçlarına olumsuz etkilerde bulunabilir.

İstatistiksel verilerin toplanmasında çok dikkat edilmesi gerekir. Çünkü bazen yanlış toplanan veriler yanlış sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilir.

1.3.1. İstatistikî Verilerde Karşılaşılabilecek Hatalar

- Ölçümü yapılan olguların tanımı ve kapsamı farklı yapılmış olabilir. Burada iletişim, dil ve kavramlaştırmanın önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Verilerde kullanılan kavramların çok iyi tanımlanmış, sınırlarının belirgin olarak çizilmiş olması gerekir.
- Hata, bazen karşılaştırma olanağı bulunmayan verilerin kullanılmasından kaynaklanabilir. Birlikte değişim ile neden-sonuç ilişkilerinin karşılaştırılmasından yetersiz sayıda ve tam temsil edici niteliği bulunmayan

- örneklem sonucu ortaya çıkan istatistiksel verilerin kullanılmasından meydana gelebilir.
- İstatistiksel şekiller, grafikler ve çizimlerin kullanılmasında da hatalar olabilir.

ÖĞRETİM ŞEKLİNE GÖRE OKUL SAYISI (1999-2000 Öğretim Yılı)							
EĞİTİM KADEMESİ	TOPLAM			ŞEHİR		KÖY	
	TOPLAM	NORMAL	İKİLİ	NORMAL	İKİLİ	NORMAL	İKİLİ
OKULÖNCESİ	8571	6002	2569	3902	2426	2100	143
İLKÖĞRETİM	43323	35876	7447	5543	4659	30333	2788
ORTAÖĞRETİM(*)	5851	5438	413	4890	405	548	8
GENEL ORTAÖĞRETİM	2662	2343	319	1965	312	378	7
MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM	3189	3095	94	2925	93	170	1
TOPLAM	57745	47316	10429	14335	7490	32981	2939

(*) Diğer bakanlıklara bağlı meslek liseleri dahil değildir.

Şekil 1.1: Milli Eğitim Bakanlığının 1999-2000 Öğretim Yılı, öğretim şekline göre okul sayısını gösterir istatistiksel veri örneği

MESLEKİ ve TEKNİK ORTAÖĞRETİM (1999-2000 Öğretim Yılı)					
OKUL TÜRÜ	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI			ÖĞRETMEN SAYISI
		TOPLAM	ERKEK	KIZ	
GENEL TOPLAM	3505	938028	574862	363166	73220
ERKEK TEKNİK ÖĞRETİM TOPLAMI	1196	351292	314902	36390	25705
ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ	428	260514	241504	19010	21418
ÇOK PROGRAMLI LİSE	150	39043	28996	10047	3024
TEKNİK LİSE	274	25571	22988	2583	98
ANADOLU MESLEK LİSESİ	170	3196	2521	675	116
ANADOLU TEKNİK LİSESİ	174	22968	18893	4075	1049
KIZ TEKNİK ÖĞRETİM TOPLAMI	659	100005	12687	87318	13305
KIZ MESLEK LİSESİ	389	65272	1793	63479	11327

ÇOK PROGRAMLI LİSE	57	11229	6697	4532	945
KIZ TEKNİK LİSE	35	488	88	400	12
ANADOLU KIZ MESLEK LİSESİ	177	22910	4078	18832	968
ANADOLU KIZ TEKNİK LİSESİ	1	106	31	75	53
TİCARET VE TURİZM ÖĞRETİMİ TOPLAMI	694	255346	131465	123881	12184
TİCARET MESLEK LİSESİ	307	191350	95239	96111	7961
ÇOK PROGRAMLI LİSE	157	26540	16163	10377	1974
ANADOLU MAHALLİ İDARELER MESLEK LİSESİ	8	1125	458	667	65
ANADOLU TİCARET MESLEK LİSESİ	135	18358	8407	9951	617
ANADOLU DIŞ TİCARET MESLEK LİSESİ	8	1524	666	858	119
ANADOLU SEKRETERLİK MESLEK LİSESİ	5	874	95	779	53
ANADOLU OTELCİLİK VE TURİZM MESLEK LİSESİ	60	13371	9384	3987	1261
ANADOLU İLETİŞİM VE BASIN YAYIN MESLEK LİSESİ	10	1742	622	1120	116
ANADOLU AŞÇILIK MESLEK LİSESİ	4	462	431	31	18
DİN ÖĞRETİMİ TOPLAMI	604	134224	66776	67448	15922
İMAM-HATİP LİSESİ	464	116431	58108	58323	14220
ÇOK PROGRAMLI LİSE	33	6289	4004	2285	628
ANADOLU İMAM-HATİP LİSESİ	107	11504	4664	6840	1074
ÖZEL EĞİTİM TOPLAMI	10	744	533	211	77
İŞİTME ENGELLİLER ÇOK PROGRAMLI LİSESİ	8	673	479	194	60
ORTOPEDİK ENGELLİLER MESLEK LİSESİ	2	71	54	17	17
ANADOLU SAĞLIK MESLEK LİSESİ	2	329	43	286	28
ÖZEL ÖĞRETİM TOPLAMI	24	2024	1369	655	172
AÇIKÖĞRETİM LİSESİ (Mesleki ve Teknik)	1	37266	27589	9677	(*)
DİĞER BAKANLIKLARA BAĞLI MESLEK LİSELERİ	315	56798	19498	37300	5827
(*) Öğretmenleri genel ortaöğretimde gösterilmiştir.					

Şekil 1.2: Milli Eğitim Bakanlığının 1999-2000 Öğretim Yılı Mesleki ve Teknik Öğretim durumunu gösteren istatistiki veriler

İstatistikî verileri kullanacak araştırmacıların “olası hataları” araştırması, her araştırma verisine, “Acaba hata var mıdır?” kuşkusu ile bakması; hata olup olmadığının açık olarak anlaşılmadığı durumlarda ise, bu hususlara değinilerek, istatistiksel verinin nerede, ne zaman, hangi amaçlarla kimler tarafından yapıldığının açık olarak belirtilmesi gerekir.

Özellikle istatistikî veriler ve raporlar araştırma için önemli kaynaklardır. Araştırma konusuna bağlı olarak istatistiksel bilgilere gereksinim duyulabilir. Sözelimi, ülkenin nüfusu, okur-yazar oranları, yaş kümelerine göre dağılımı, gelir düzeyi ile ilgili veriler istatistiksel raporlardan elde edilir

Bu raporlar, genel olarak tam sayımla yapılan çalışmalar sonucu ortaya çıkan belgelerdir. Bu bakımdan, güvenilirliği, istatistiksel güven sınırları içerisinde doğru olarak alınır. Ancak burada da, istatistikleri yapan kurumların amaçları göz önünde bulundurulmalıdır.

1.4. İçerik Çözümlemesi

İçerik çözümlemesi toplumsal ya da toplumbilimsel araştırmalarda kullanılan bir gözlem tekniğidir. Görgül (ampirik) (deneyimcilik) olarak yapılan dolaysız, yaygın gözlem teknikleri arasında, özellikle son 30-40 yıldan bu yana oldukça yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu yöntem, toplum bilimlerin hemen her alanında kullanılmakla birlikte, asıl ortaya çıkışı ve önem kazanması, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile olmuştur.

1.4.1. İçerik Çözümlemesinin Tarihsel Gelişimi

İçerik çözümleme tekniklerinin ilk uygulamaları 16. yüzyıla değin ulaşmaktadır. O günlerin tek iletişim kanalı olan gazeteler üzerinde yapılmıştır. Gazetelerde dinsel ve ilahi mesajların ne ölçüde yer aldığı bu yöntem kullanılarak öğrenilmeye çalışılmıştır.

Günümüzde kullanılan içerik çözümleme tekniklerinden uzak bu araştırmalardan sonra, asıl gelişmenin 20. yüzyıl başlarında olduğu görülmektedir. ABD’deki gazetecilik öğrenimi gören öğrenciler tarafından gazeteler üzerinde yapılan bu analizlerde, gazetelerdeki konular iç politika, iş, suç işleme, boşanma, spor vb. konu başlıklarına göre saptanmıştır.

1930’lu yıllar içerik çözümlemesinin Rönesans dönemi olarak anımsanacak değişmeler olmuş; giderek azalan ilgi, bu kez politika, propaganda ve radyo üçlüsünün oluşturduğu bir alana kaymıştır.

2. Dünya Savaşı sırasında önce Harold D. Lasswell ve arkadaşları, politika kuramları çerçevesinde iletişim sorunlarını gözlemleyerek yeni konular, yeni yöntemler ve yeni kümelendirmeler yaparak politika ve iletişim ilişkisini açıklamaya çalışmışlardır. Lasswell, kuramsal yapı içerisinde özgürlük ve demokrasi gibi siyasal kavram ve simgeler ile siyasal değerlerin gerçekteşmesinde kullanılan şiddet, tartışma, simge değişimi ve rüşvet gibi yöntemler üzerinde araştırmalar yapmış, ilişkileri ortaya koymaya çalışmıştır.

1.4.2. İçerik Çözümlemesine Ait Tanımlar

İçerik çözümleme tekniğinin tarihsel gelişimi içerisinde farklı tanımları yapılmıştır. Bunun, temelinde bir farklılık olmamasına rağmen farklı bakış açılarından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Bu konuda yapılan en eski tanım, bu yöntemin bilimsel olarak kullanılmaya başlanmasında önemli bir paya sahip olan Bernard Berelson'dur. Berelson içerik çözümlemesini,

“İletişimin açıklanan içeriğinin yansız, dizgeli (sistematik) sayısal tanımlarını yapan bir araştırma tekniği” olarak belirtmektedir.

İçerik çözümlemesi ile ilgili olarak farklı zamanlarda yapılan şu tanımlara da değinmek gerekir. Bunlar;

“İçerik çözümlemesi, yazılı ya da görüntülü materyalin dizgeli (sistematik) analizidir.” Bu tanımın daha çok kitle iletişim araçları ile yapılan iletişimi kapsadığını söyleyebiliriz.

“İçerik çözümlemesi, yazılan ve söylenenin, hazırlanan açıklayıcı yönergeye göre ne kadar sıklıkla söylendiğinin bulunmasıdır.”

İçerik çözümlemesine ait yapılan tanımların en kapsamlısını Klaus Krippendorf yapmıştır. Bu tanımda “İçerik çözümlemesi bir mesajın içindeki verilerden yinelenebilir ve değerli çıkarımlar yapan bir araştırma tekniğidir.” denmektedir.

İçerik çözümleme tekniğinin günümüz tekniği ile kullanılması, hem kitle iletişim teknolojisindeki hızlı gelişmeler, özellikle televizyonun hızla yayılması, hem de bu yöntemle uygulanabilen bilgisayar programlarının gelişmesi ile olmuştur. Sistemin temelinde bulunan zayıf yanlar ise bilgisayarların bu yöntemde kullanılması ile giderilmeye çalışılmaktadır.

Günümüzde içerik çözümlemesi uygulamaları, özellikle kitle iletişim araçlarının yoğun olarak kullanıldığı başta ABD olmak üzere Batı toplumlarında yapılmaktadır. Kitle iletişim kanallarından radyo, televizyon, gazete, dergi, sinema ve video filmlerinin yanında özellikle siyasal demeçler, konuşmalar gibi konularda da içerik çözümlemeleri yapılmaktadır.

Ülkemizde ise araştırma yöntemi olarak içerik çözümlemesi, diğer araştırma yöntem ve tekniklerine göre yeni bir yöntemdir. Özellikle 1960'lı yıllardan bu yana yapılan araştırmalarda kullanılmaktadır.

Sonuç olarak belirtmek gerekirse, içerik çözümlemesi toplum bilimlerinde yeni bir araştırma yöntem ve tekniğidir ve giderek ağırlığını koyan bir yöntem olarak dikkatleri çekmektedir. Yoğun olarak kitle iletişim araçlarının etkileri ile ilgili araştırmaların yapıldığı ülkelerde, verilen mesajların içeriğinin çözülmesinde önem kazanmaktadır.

Arama motorlarını kullanarak içerik çözümleme örneklerinin araştırınız.

1.4.3. İçerik Çözümlemesinde Türler

İçerik çözümlemesinin tıpkı tanımında olduğu gibi türleri konusunda da pek çok gruplandırmalar olmuştur. Bunlardan en önemlileri Janis'in amaçlara göre yaptığı gruplandırmadır. Bunlar:

1.4.1.1. Pragmatik(Yararçı, Faydacı) Çözümleme

İşaretlerin olabilen nedenlerine ya da etkilerine göre sınıflama yöntemidir. Sözelimi, iletinin verildiği zamanlardaki sıklığı sayarak nasıl bir etkisi olacağını ortaya çıkarmak.

1.4.1.2. Anabilimsel (Semantiks) Çözümleme

Sözcükleri anlamlarına göre sayma ile ilgili kümelenendir. Sözelimi bir mesajda kaç kez doğrudan ya da dolaylı "Atatürk" sözcüğünün geçtiğinin bulunması gibi.

1.4.1.3. İşaret Aracı Çözümleme

Bir mesajın içeriğinin işaretlerin psikofiziksel özelliklerine göre sıklığının sayılmasıdır. Örneğin, bir mesajda "Amerika" sözcüğünün kaç kez geçtiğinin sayılması gibi.

UYGULAMA FAALİYETİ

Reklamların tüketici üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini ortaya koyan bir araştırma planı hazırlayınız. Arkadaşlarınızla aranızda görev dağılımı yaparak çalışma gruplarına ayrılınız. Bir grup süreli yayınların bu konuyla ilgili yazılarına, bir grup ise bu konularda yapılan istatistiki verilere, diğer bir grup ise bu konulara ilişkin yetkili kişilerin yaptığı içerik çözümlmelerine ulaşmaya çalışsın.

Daha sonra bulunan yazıları dikkatlice inceleyiniz. İstatistiki verileri kendi aralarında doğruluğu bakımından karşılaştırınız, içerik çözümlmelerinde en fazla tekrarlanan kelimelerin neler olduğunu bulunuz ve yaptığınız çalışmalarla ilgili rapor hazırlayınız.

Tüm bu yapılan çalışmaları arkadaşlarınızla birlikte öğrendiklerinizin ışığında değerlendiriniz. Değerlendirmeler sonucunda, eksik ya da hatalı gördüğünüz konularla ilgili öğrenme faaliyetine dönerek konuyu tekrar ediniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Araştırma konusuna ilişkin gazete ve dergileri belirleyiniz.	➤ Araştırma konusunu belirlerken dikkatli ve titiz olunuz .
➤ Belirlenen gazete ve dergileri inceleyiniz.	➤ Belirlenen gazete ve dergileri incelerken hızlı ve etkin okuyunuz.
➤ Araştırma konusuna ilişkin bilgileri derleyiniz.	➤ Araştırma konusuna ilişkin bilgileri toplarken sabırlı ve objektif olunuz.
➤ İstatistikî bilgiye ulaşınız.	➤ İstatistiki bilgiye ulaşmada gereken tüm literatürü tarayınız.
➤ İçerik çözümlleyiniz.	➤ İstatistiki sonuçlara istatistiki bilgileri karşılaştırarak ulaşmaya çalışınız.
	➤ Araştırmalarınız için gerekli gözlemleri yapınız.
	➤ Araştırmalarınız sonucunda gereken değerlendirmeleri yapınız.

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

UYGULAMALI TEST

Aşağıda hazırlanan değerlendirme ölçeğine göre kendinizin ya da grubunuzun yaptığı çalışmayı değerlendiriniz. “Evet/Hayır” seçeneklerinden uygun kutucuğu işaretleyiniz

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Araştırma konusuna ilişkin gazete ve dergileri belirlediniz mi?		
2. Belirlenen gazete ve dergileri incelediniz mi?		
3. Belirlenen gazete ve dergileri incelerken hızlı ve etkin okuma yaptınız mı?		
4. Araştırma konusuna ilişkin bilgileri derlediniz mi?		
5. Araştırma konusuna ilişkin bilgileri toplarken sabırlı ve objektif oldunuz mu?		
6. İstatistiki bilgiye ulaşmada gereken tüm literatürü taradınız mı?		
7. İstatistiki sonuçlara istatistiki bilgileri karşılaştırarak ulaşmaya çalıştınız mı?		
8. Araştırmalarınız için gerektiğinde gözlem yaptınız mı?		
9. İçerik çözümleme çalışmaları yaptınız mı?		
10. Araştırmalarınız sonucunda gereken değerlendirmeleri yaptınız mı?		

Cevaplarınızda “Hayır” seçeneği işaretli ise faaliyete geri dönerek tekrar ediniz. Cevaplarınızın tümü “Evet” ise bir sonraki faaliyete geçebilirsiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME SORULARI

Aşağıda verilen ifadelerin başındaki boşluğa doğru ise (D) yanlış ise (Y) koyunuz.

1. ()Belli aralıklarla yayımlanan basılmış eserler ile haber ajanslarının yayınları süreli yayındır.
2. ()Politika, ekonomi, kültür, spor ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için yorumlu veya yorumsuz olarak, her gün ya da haftanın belli günlerinde düzenli olarak çıkarılan basılı yayınlara dergi denir.
3. ()Gazete haberleri saklanabildikleri için kalıcıdır ve her zaman tarihi belge niteliği taşır.
4. ()Tek bir basın-yayın kuruluşu tarafından basılan ve en az üç komşu ilde olmak üzere en az bir coğrafi bölgede yayımlanan süreli yayın yaygın süreli yayını ifade eder.
5. ()İstatistik, ölçülebilen bilgileri bir araya getirir, inceler ve bu bilgilerin anlamlandırılmasına ilişkin yöntem ve tekniklerin geliştirilmesini, uygulanmasını ve ortaya çıkan bu bilgilerden güvenilir sonuçlar elde edilmesini sağlar.
6. ()Bir ülkenin nüfusu, okur-yazar oranları, yaş kümelerine göre dağılımı, gelir düzeyi ile ilgili veriler içerik çözümlemeleri sonucunda elde edilir.
7. ()Bazen istatistiksel şekiller, grafikler ve çizimlerin kullanılmasında da hatalar olabilir.
8. ()İçerik çözümlemesi toplum bilimlerinde yeni bir araştırma yöntem ve tekniğidir ve giderek ağırlığını koyan bir yöntem olarak dikkatleri çekmektedir. Yoğun olarak kitle iletişim araçlarının etkileri ile ilgili araştırmaların yapıldığı ülkelerde, verilen mesajların içeriğinin çözümlenmesinde önem kazanmaktadır.
9. ()İletinin verildiği zamanlardaki sıklığı sayarak nasıl bir etkisi olacağını ortaya çıkarma tekniğine işaret aracı çözümleme diyoruz.
10. ()İçerik çözümlemesi, yazılan ve söylenenin, hazırlanan açıklayıcı yönergeye göre ne kadar sıklıkla söylendiğinin bulunmasıdır.

DEĞERLENDİRME

Yanıtlarınızı, modül sonundaki cevap anahtarıyla karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevapladığınız sorularla ilgili öğrenme faaliyetlerini tekrarlayınız.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Vak'a çalışmalarını inceleyebilecek, kişisel ve dolaylı belgeleri tarayabilecek, gözlem yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çeşitli kurumlar tarafından yapılmış vaka çalışması örneklerini araştırarak sınıfa getiriniz. Örnekleri arkadaşlarınızla birlikte inceleyiniz.
- Vaka çalışmalarının araştırma yöntemlerindeki yeri ve önemini araştırınız. Öğrendiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Çeşitli kaynaklardan kişisel belgelere ait örnekleri araştırınız ve inceleyiniz.
- Yaşadığınız yerin kültürel geçmişiyle ilgili kitap, dergi ve makale gibi belgeleri araştırarak inceleyiniz.
- Ailenizdeki bireylerin televizyon izleme davranışlarını gözlemleyerek, izlenimlerinizi not ediniz.

2. VAKA ÇALIŞMASI, KİŞİSEL BELGELER, DOLAYLI BELGELER VE BASİT GÖZLEM

2.1. Vaka Çalışması

2.1.1. Tanımı

Vaka çalışması bir ortamın, tek bir kişinin, tek bir tür dokümanın ve olayın ayrıntılı olarak incelenmesidir. Yeni başlayanlar için çok sahalı veya çok kişili çalışmalardan daha kolay ve daha uygundur. Bu nedenle, işe yeni başlayanlara “**bir vaka çalışmasıyla başlayın**” şeklinde önerilebilir.

Vaka çalışmasının genel düzenlemesi en iyi bir huni şekliyle anlatılabilir. Çalışmanın başlangıcı huninin geniş ağzıdır. Araştırmacı araştırma yapmayı planladığı bir ortama girer. Geniş olarak bir ağ çizer ve araştırmanın yapılabilirliğini inceler. Nasıl ilerleyeceğine ilişkin

ipuçları arar. Verileri toplamaya başlar, gözden geçirir, keşfeder ve araştırmaya nasıl devam edeceğine karar verir.

Zamanını nasıl yayacağına araştırmayla nereye gideceğine, kimle görüşeceğine, neyi derinlemesine inceleyeceğine karar verir. Eski planlarını eleyebilir, yenileri planlayabilir. Düzenlemeyi sürekli olarak şekillendirir.

2.1.2. Vaka Çalışmasının Çeşitleri

Çok çeşitli niteliksel vaka çalışmaları vardır. Bunları şu şekilde gruplayabiliriz:

2.1.2.1. Organizasyonların Geçmişini İnceleyen Vaka Çalışmaları

Bu çalışmalar belli organizasyonlara odaklaşırlar. Bu organizasyonun gelişimini izler. Örneğin, bir araştırmacı herhangi bir okulun sistemini inceler. Bu duruma nasıl geldi? İlk yılı nasıldı? Ne tür değişikliklere maruz kaldı? Şimdi nasıl? Kapandıysa neden kapandı? gibi sorulara yanıt arar.

Veri kaynakları şunlardır:

Bu organizasyonla ilişkili kişilerle görüşmeler yapılması, okulun şimdiki hâlinin gözlemlenmesi, var olan yazılı kaynakların incelenmesi gibidir. Böyle bir araştırma planlarken kimin görüşmeye hazır olduğunu ve ne tür dokümanların korunduğunu öncelikle incelemekte yarar vardır.

2.1.2.2. Gözleme Dayalı Vaka Çalışmaları

Bu tür çalışmalarda esas veri toplama tekniği katılımcı gözlemdir. Araştırmanın odağı ise okul, rehabilitasyon merkezi, fabrika gibi organizasyonların tümü veya bir bölümüdür. Niteliksel araştırmacı parçayı tek başına değil, bütünlü ilişkisine göre inceler.

Odaklaşma araştırmanın idare edilebilirliğinin sağlanması içindir. Başlangıçta yapılacak gözlemler nerenin araştırmanın odağı olacağını belirlemeye yardım eder. Araştırma için iyi bir fiziksel ortam aynı insanların tekrar tekrar kullandıkları yerdir.

Örneğin, öğretmenler odası, sınıf gibi. Sadece fiziksel ortamda odaklaşma araştırmayı belirlemez. Örneğin, bir okuma programını incelemek isteyen araştırmacı belli bir okulda o programı uygulayan öğretmeni hedefler. Ancak, bu şekilde araştırmaya başlamak ideal değildir. Araştırmanın kendisinin odağını oluşturmasına fırsat vermelidir.

Gözleme dayalı vaka çalışmalarında çok katılımcı sayısının az olması durumunda araştırmacının varlığından dolayı o kişilerin davranışlarına şekil verme olasılıkları yükselir. Daha geniş katılanla çalışmak ise sizin o kişilere istemediğiniz halde sıkıntı verme olasılığınızı düşürür. Ancak, araştırma verilerinin idare edilebilmesini zorlaştırır.

2.1.2.3. Yaşam Hikâyesi Vaka Çalışmaları

Araştırmacının bir kişiyle kendi ağzından kendi hayat hikâyesini öğrenmek için görüşmeler yapmasıdır. Bu tür çalışmalar tarihçiler tarafından yapıldığında **sözlü tarih** adıyla anılır.

Ayrıca **topluluk vaka çalışmaları** bir mahallenin ya da topluluğun incelenmesidir.

Durumsal analizler bir durumun katılanların bakış açılarıyla incelenmesidir.

Mikroetnografi, bir organizasyonun çok küçük bir bölümü örneğin: bir sınıf ya da çok özgün bir organizasyonel aktivite örneği çocukların resim yapmayı öğrenmelerinin incelenmesidir.

2.1.2.4. Çok Vakalı Çalışmalar

Araştırmacıların iki ya da daha fazla katılanla veya iki farklı ortamda yaptıkları çalışmalarıdır. Çok vakalı çalışmalar değişik formlarda olabilir. Bazıları tek vaka çalışması olarak başlayabilir. Bazıları ise bir seri çalışmanın ilk çalışması olarak başlayabilir. Bir pilot çalışma olarak da belirlenebilir.

2.1.2.5. Karşılaştırmalı Vaka Çalışmaları

İki ya da daha çok vaka çalışmasının yapılması ve bunların karşılaştırılmasıdır. Tek vakalı çalışma için söylenenler çok vakalı çalışma için de geçerlidir. Karşılaştırmak için ikinci çalışma yapılır. Birincisinin uzantısı, birincisindeki özelliklerin aynı olduğu veya olmadığı bir alan seçilmelidir.

2.1.3. Vaka Çalışmasının Yararları

- Bireyi gerek bireysel olarak, gerek ekip içerisinde değerlendirir.
- Bireyin yaratıcı çözümler üretmesine imkân verir.
- Bireyin ekip içerisindeki performansını öngörür.
- Dinleme ve kendini ifade etme becerileri ile ilgili bilgi verir.
- Uzlaşma ve grup kararı alma becerilerini değerlendirir.
- Vaka yı ele alış biçimi ve başkalarına davranışı hakkında somut, gerçekçi bilgiler verir.
- Kişiler arasındaki farkları objektif olarak ortaya koyar.
- Değerlendirilen birey üzerinde olumsuz bir etki bırakmaz, kişilik haklarına karşı duyarlıdır.

2.1.4. Vaka Çalışmasının Uygulama Özellikleri

- Vak'a çalışması eğitimi sonrasında insan kaynakları çalışanları tarafından kolaylıkla uygulanabilir.
- Kuruma ve pozisyona özel hazırlanır.
- Bireysel ya da ekip olarak uygulanabilir.

- Kâğıt-kalem uygulamasıdır.
- Kısa sürede birey ile ilgili kapsamlı bilgi verir.

2.1.5. Vaka Çalışmasının Uygulama Alanları

- İşe alım
- Seçme ve yerleştirme
- Eğitim ve gelişim
- Performans değerlendirme
- Organizasyon geliştirme
- İnsan kaynakları planlama
- Kariyer planlama

Resim1.3:İnsan kaynakları planlama vaka çalışmanın uygulama alanlarındandır.

2.2. Kişisel Belgeler

Bu tür arşivler sayıca az olmakla birlikte, hemen her toplumda bulunabilir. Devlette, hükümette, siyasi partilerde, dernek, sendika, birlik gibi kurum ve kuruluşlarda ya da iş yaşamında önemli görevler yüklenmiş kişilerin kendi yaşamları ile ilgili belgeleri sakladıkları özel arşivleri bulunabilir.

Özellikle politikacıların çoğunlukla kendilerine özgü arşivleri vardır. Bu arşivlerde, resmi arşivlerden farklı olarak yazışmalar yanında, anılar, mektuplar, notlar da saklanabilir. Bu tür arşivlerden yararlanmak, o kişilerin özel izinlerine bağlıdır. Bu bakımdan, özel arşivlere girmek her zaman kolay değildir.

Çoğunlukla bu tür arşivler, o kişinin ölümünden sonra araştırmacılara açılır. Bu tür arşivlerin kullanılmasında, yanıtıcı bilgilerin alınması her zaman için söz konusu olabilir. Bu bakımdan, özel arşivlerin kaynak olarak kullanılması durumunda, alınan tüm bilgilerin başka kaynaklardan doğrulanması gerekir. Doğrulanamadığı durumlarda ise, bu durum, yazım aşamasında kaynak gösterilirken açıkça belirtilmelidir.

Resim1.4: Mektuplar ve anılar kişisel belgelerdir.

Yazılı belgeler, bir araştırma için çok önemli birinci elden kaynaklardır. Bu bakımdan, araştırma konusuna bağlı olarak öncelikle konu ile ilgili yazılı belgelerin olup olmadığı araştırılmalıdır. Kimi kez, bu tür belgelerin varlığı araştırmacıyı o konu üzerinde çalışmaya yönleltebilir.

2.3. Dolaylı Belgeler

Yaygın kullanımı olan kitap dergi ve makale gibi başkasının araştırması sonucu oluşan ikinci elden kaynaklara dolaylı kaynaklar(belgeler) denilmektedir. Burada araştırmacı kendisi araştırarak değil de bir başkasının araştırmasını kullanarak bilgilere ulaşır.

Dolaylı kaynakların nerelerde bulunduğu, bunlardan nasıl yararlanılacağı konusunda bilgi sahibi olunması gerekir. Araştırmanın kaynak taramasına daha düşünce aşamasındayken başlanır.

İlk taramada, konu ile ilgili yeterli yazılmış kaynak bulunduğuna inanıldıktan sonra araştırmanın diğer aşamalarına geçilir. Kaynak taraması, bir diğer adı ile ‘bibliyografya çalışması’ araştırmacının yapması gereken ilk çalışmalardandır. Bunun için yapılması gereken işler vardır:

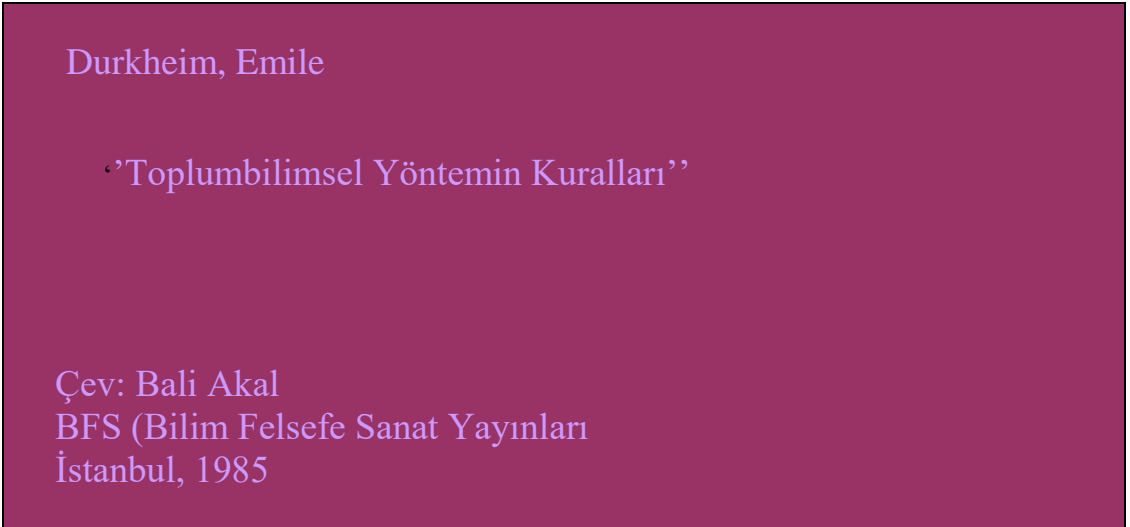

Resim1.5: Kitaplar

2.3.1. Dolaylı Belgelerle İlgili Kaynak Taramasında Yapılması Gerekenler

- Kaynakların nerelerde bulunacağı ön araştırma ile saptanmalıdır. Söz gelimi bir ses ya da görüntü bandının bulunacağı yerin ulusal ya da yerel kütüphaneler değil, o ülkelerdeki yayın kuruluşları ya da bunlara bağlı, bunlarla ilişkisi olan diğer kuruluşlar olduğunu araştırmacının bilmesi gerekir.
- Kaynak taramasında, kaynakların “içindekiler” kısmına bakılır. Eğer buradaki başlık, bilgiler konuya uygun ise o kaynak, daha sonra incelenmek üzere not alınır.
- Kaynak araştırmasında, daha sonraki çalışmalarda kolaylık sağlayan kaynak tarama ile ilgili teknikler geliştirilmiştir. Bu tekniklere uyulması durumunda, bu kaynaklardan yararlanma çok daha kolay olabilir. Bunun için geliştirilen sistem, kütüphanelerde kitap ve diğer yazılı kaynaklar için hazırlanmış bibliyografya kartlarına benzer biçimdedir.

Örnek Kaynak Tarama Kartı:

Kaynak taramasına 5x8 cm. boyutlarında kartlar alınır ve ilgili kaynaklar bu kartlara geçirilir. Bunun için kartın sol üst köşesine, yazılı kaynağın yazarının soyadı, adı yazılır. Kartın orta kısmına ise, kaynağın adı, kaynağı çıkaran kuruluş, basımevi, basıldığı yer ve yıl not alınır.

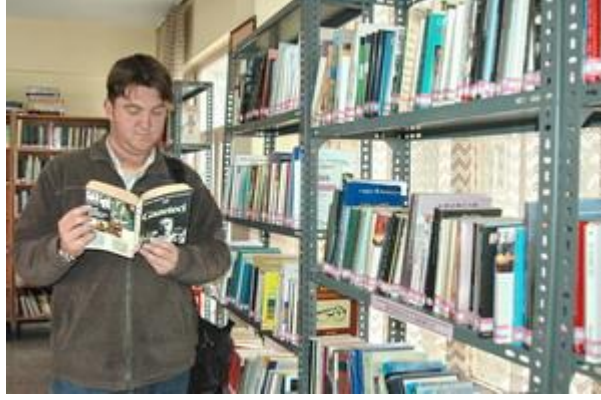
Kaynaktan hangi konularda yararlanılacağını daha kolay anımsamak için de, kartın geri kalan kısmına ya da arkasına kaynağın içindekiler kısmından, konu ile ilgili kısmı özet olarak not alınır.

Bu tür kaynak tarama yalnızca kitaplar için değil, tüm yazılı kaynaklar için uygulanır. Süreli yayınların alınması durumunda, eğer yazarı belli bir makale alınıyorsa aynı teknikle yazılır. Eğer bir haber ya da yazarı belli olmayan bir yazı alınıyorsa, doğrudan süreli yayının adı sol üst köşeye, yazının başlığı ise ortaya yazılır.

Bu biçim kart çalışmasının iki türlü yararı vardır. Birincisi, kaynak araştırılması aşamasına gelindiğinde nerede, hangi kaynağın, hangi kısımlarının bulunduğu kolayca bulunur. İkinci önemli yararı ise, araştırmanın yazılması (raporlaştırma) aşamasında hem dipnotlarında kaynak gösterilirken kullanılır, hem de araştırmanın kaynakçasının yazılmasında kolaylık ve güvenilirlik sağlar. Bu kartların soyadı sırasına konulması ile kaynakça yazılmaya hazır duruma gelmiş olur.

2.3.2. Dolaylı Belgelerden Veri Toplama Tekniği

1. Daha önceden belirlenen kaynaklar, içindekiler kısmından da yararlanılarak, hızlı ve özenli bir şekilde okunmalıdır. Gerçekte hızlı okumayı, araştırmacılarda bulunması gereken bir alışkanlık, bir eğitim konusu olarak almak gerekir. Çünkü hızlı okuma, araştırmacının bir kaynağı işine yarar biçimde gereksiz yerlerini atlayarak, gerekli yerlerini okuyup not alarak okuması demektir.
2. Verileri toplarken araştırmacının kendi kuralları dışında belirlenen bir takım geliştirilmiş veri toplama tekniklerini kullanması gerekir. Çünkü konu ile ilgili verilerin bir düzen içerisinde, bu konuda geliştirilmiş, denenmiş tekniklerle toplanması, bu verilerden daha sonra yararlanmada, metin yazarken kullanmada hem kolaylık hem güvenlik sağlamaktadır.
3. Kaynak taramasından sonra incelenecek ve bilgi alınacak kaynaklardan yararlanırken her bilgi kümesi için 10x15cm boyutunda kart (kağıt) kullanılır. Kartlara yazılacak bilgilerin yanında kaynağın (kitap-makale-gazete vb. gibi) ve yazar adının yazılması gerekir.
4. Kartın sol üst köşesinde yazarın ya da yazarlarının adı-soyadı, sağ üst köşesine ise, kitabın adı yazılır.
5. Kaynak ansiklopedi, sözlük ve yıllık gibi başvuru kitapları ise yazarı yoksa yalnızca sol üst köşeye kaynağın adı yazılır.
6. Alınmasında yarar görülen bilgiler ya doğrudan tırnak (‘ ‘) içinde ya da özetlenerek alınır.
7. Yabancı dilden alıntılarda ise, araştırmacının işine göre orijinal dili ile alıntı yapılabileceği gibi, çevirerek ya tırnak içerisinde ya da özetlenerek alınabilir. Özellikle bilginin nasıl alındığını belirtmek için, tırnak (‘ ‘) işaretinin konulması zorunludur.
8. Alınan bilginin bitişinde bilginin alındığı kaynaktaki sayfa numarası yazılır. Eğer bilgi birkaç sayfadan özetlenerek alınmış ise, tüm sayfalar belirtilir. Sayfalar birbirini kesintisiz izliyorsa, başlangıç ve bitiş sayfaları arasında çizgi (-), kesintili ise her sayfa no.sından sonra virgül (,) konarak sayfalar belirtilir. Bu yazım biçimi, daha sonra metin yazılırken kaynak dipnotlarında aynen yazılır.
9. Kaynaklardan gerekli bilgiler alındıktan sonra, plan çerçevesinde değerlendirilerek gözden geçirilir. İşe yarayan, konuyla doğrudan ilişkili bilgiler plana uygun olarak sıraya konulur.
10. Burada kolaylık sağlayacak bir başka nokta, kartların başlarına, içindeki bilgilerle ilgili olarak bir başlık konulmasıdır. Bu tür çalışma, metnin yazılmasını daha da kolaylaştırır.

Resim1.6: Kütüphanelerden dolaylı belgeler ulaşılır.

2.4. Basit Gözlem

Araştırmacının, teknikler kullanmadan yaptığı ve tekrarlanması ancak rastlantılarla mümkün olabilen bir gözlem türüdür. Basit gözlemlerde, gözlem değişkenlerini denetim altında tutmanın olanaksızlığı nedeniyle, bu tür gözlemlere "denetimsiz gözlem" de denilmektedir.

Toplumbilimcilerin sosyal yaşam ve sosyal ilişkiler hakkındaki bilgilerinin önemli bir bölümünü, doğrudan katıldıkları ya da katılmadıkları, ancak denetlenmeyen gözlemler yoluyla elde ettikleri bir gerçektir. Buradaki "denetlenmeyen" kavramı gözlem ve tekniklerinin standart bir hale getirilmediğini ve gözlem değişkenlerinin denetim altında tutulmadığını ifade etmektedir.

Burada gözlemci, gözlem yaptığı olay hakkında tanık olduğu veya doğrudan katıldığı durumlar yardımıyla bilgi toplamakta ve yaptığı gözlemlerin, başka gözlemciler tarafından standartlaştırıcı teknikler kullanılarak denetlenmesi olanaksız olmaktadır.

Bir başka deyişle, yapılan gözlem salt gözlemi yapana özgü bir deneyim olup, yinelenerek başka gözlemcilerin de aynı gözlemi paylaşmaları olanağı bulunmamaktadır. Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, basit gözlem kendi içinde ikiye ayrılır. Bunlar: Katılımlı ve katılımsız gözlem türleridir.

2.4.1. Katılımlı Gözlem

Katılarak yapılan gözlemlerde, araştırmacı, gözlemlediği olaya ya da toplumsal gruba bizzat katılarak bilgi sahibi olmakta ve bu bilgileri standart bir gözlem aracı kullanmadan toplamaktadır. Örneğin, bir köy topluluğunu köye yerleşip uzunca bir süre orada yaşayarak ve o topluluğun bir üyesi olarak gözlemleyen bir araştırmacının yaptığı gözlem bu türdendir. Hiç kuşkusuz böyle bir gözlem türü ancak, araştırmacının kendisini, bir grubun üyesi olarak kabul ettirecek şekilde saklayabildiği, gözlemci kimliğini gizleyebildiği zaman kullanılabilir.

Bizde de, deneyimli bir yazar olan Çetiner, "Otomobilin Dikiz Aynasından" başlıklı dizi yazılarını hazırlarken, gözlemci kimliğini gizleyerek, İstanbul sokaklarında taksi şoförlüğü yapmış ve İstanbul halkından çeşitli toplumsal grupların sorunlarını, duygu ve düşüncelerini inceleme olanağını bulmuştur.

2.4.1.1. Katılımlı Gözlemin Olumlu Yönleri

- Katılımlı gözlemin sağlayabileceği üstünlüklerden birisi, hiç kuşkusuz gözlemcinin amacını ve kimliğini saklamada başarılı olması halinde, gözlem konusu olan kişi ve grupların davranışlarının gözlemden çok az etkilenmesi ya da hiç etkilenmemesidir. Böylelikle, olayları ve grupları doğal akışları ve davranışları içinde, oldukları gibi gözleme olanağı bulunmaktadır.
- Katılımlı gözlemin, öteki gözlemlerle sağlanamayacak bir üstünlüğü de, gözlemciye, uzaktan bakarak elde edemeyeceği kimi bilgileri, olayların iç yapısına ve derinlemesine girerek elde etme olanağı tanımasıdır.
- Bu tür gözlemden, katılma süresi aylarca sürebileceğinden, toplanan bilgiler ve malzemeler, görüşme cetvelleriyle ya da soru kağıtlarıyla toplanabilecek olanlardan daha geniş olacak, üstelik grup üyeleri tarafından yapılan beyanların gerçekliği ve içtenliği de daha kolayca denetlenebilecektir.

2.1.1.2. Katılımlı Gözlemin Olumsuz Yanları

- Katılımlı gözlemin en önemli ikilemi, araştırmacının gözleme fiilen katıldığı ölçüde, deneyimlerinin (gözlemlerinin) kapsamını daraltmış olmasıdır. Burada gözlemci, grup içindeki belli bir durumu, belli bir grup ya da arkadaşlık çemberi içine girerek ele almakta ve sadece o grubun üyelerine ait eylem şekillerini öğrenmekte ve izlemektedir. Dolayısıyla, grubun dışındaki bireylerin ne yapmakta olduklarını anlamaya gücü yetmemektedir. Eğer bir güç kademelenmesi ya da prestije göre bir tabakalanma da varsa, bu tabakalaşma içinde o da bir yer tutmakta ve bu nedenle kendisine bilgi sağlayacak yollar kapanmış olmaktadır. Yani, bu gözlem türünde, araştırmacı, katıldığı grubu ve olayı geniş bir yörünge içinde bir bütün olarak değil, sadece üstlendiği konumla sınırlı olarak gözlemleyebilmektedir.
- Araştırmacı, düşünce ve duygu yönünden grubu katıldığı ölçüde, koruması gereken en önemli özelliği olan tarafsızlığını da yitirecektir. Sözgelimi, saptamak yerine kızgınlıkla hareket edecektir. Başkalarının prestij ve ego tatminlerini gözlem konusu yapacak yerde, kendisi bunları grup içinde arayacaktır. Trajediye sevecek ve trajedinin öteki grup üyesi arkadaşları üzerindeki etkisini saptayabilecektir. Üstelik, doğru davranış şekillerini öğrendikçe, onlara çok doğalmış gibi bakmaya başlayabilecektir. Sonuçta da, bu ayrıntıları not etmekte çoğu kez başarısızlığa uğrayabilecektir. Bütün bu nedenlerle de, elde edilen bilgiler, güvenilirliği ve geçerliliği kuşkulu, nesnel olmayan bilgileri içerecektir.
- Katılımlı gözlemden, gözlemin denetlenememesi en önemli sorundur. Araştırmacı gözleme katıldığı ölçüde, gözlemi benzersiz ve kendine ait olur. İkinci bir araştırmacı aynı olayları saptayamaz. Anlık koşullar altında yapılabilen böyle bir

gözlemin başka araştırmacılar tarafından paylaşılması mümkün olmadığından, bilgilerin standartlaştırılması sağlanamaz. Aynı olayların yinelenme ve başka gözlemcilerce gözlenme olasılığı çok düşük olduğundan, bilimsel bilgiye ulaşma olanağı azdır.

- Bu gözlem tekniğinde, bir araştırmacının, duygusal ve düşünsel olarak yabancı olduğu bir gruba ya da olaya tam olarak katılması olanaklı değildir. Çünkü, araştırmacının gözlemci kimliği, onu bir grubun gerçek bir üyesi gibi davranmaktan alıkoyar. Katılım ancak kısmen olabilir. Kaldı ki, tam katılım olsa bile, bu durumda gözlemcinin grup içinde işgal edeceği konum, grubun davranışını değiştirmesine, olayın doğal gidişinin sapmasına da yol açabilir.

Bu eleştirilerden de anlaşıldığı gibi, katılımlı gözlem tekniği, uygulanması için gerekli olan çeşitli pratik güçlükler çözümlenmiş olsa bile, yarattığı çok ciddi yöntemsel sakıncalar nedeniyle, özellikle alan araştırmalarında kullanılma şansı çok fazla olmayan bir yoldur.

2.4.2. Katılımsız Gözlem

Basit gözlemlerin bu ikinci türünde, gözlemci, incelediği topluluk, grup ya da olaya, bunların bir üyesi olmadan, dışarıdan bir kimse gibi bakmaktadır. Burada gözlemci, araştırıcı kimliğini korumakta, bunu gizlememekte, gruba ve olaya katılmadan, bunları dışarıdan gözlemlemektedir. Böylelikle, yapılan gözlem, katılımlı gözlemin yukarıda değinilen kimi sakıncalarından sıyrılmış olmaktadır. Katılımsız gözlemin bu niteliği, ona belli ölçülerde de olsa nesnellik ve genellik kazandırmaktadır.

Bu gözlem tekniğiyle, öncekine oranla, daha geniş kapsamlı, daha nesnel ve standartlaştırılmış bilgiler sağlanabilmektedir.

Arama motorlarını kullanarak katılımsız gözlem örneklerini araştırınız.

Resim1.6: Katılımlı gözleme örnek.

2.4.2.1. Katılımsız Gözlemin Olumsuz Tarafları

- Katılımsız gözleminde, gözlem konusu olan kişi ve grupların davranışlarının gözlemden etkilenmesi, bunların kendilerini rahatsız hissetmeleri olasılığı vardır.
- Gözlemcinin varlığının grupça yadırganması sağlanacak bilgilerin geçerliliğini ve güvenilirliğini olumsuz yönde etkileyebilir.
- Grup üyelerinin beyanlarının gerçekliğini ve içtenliğini denetlemek daha güçtür.
- Gözlemlenen olguyla ilgili davranış ve sorunları derinlemesine anlama ve kavrama olanağı da daha azdır.
- Bazı durumlarda gözlemcinin olayın dışında kalarak, olayı gözlemleme olanağı da bulunmayabilir.

Burada vurgulamamız gereken en önemli yön, gözlem yapanın olaya katıldığı ya da katılmadığı her iki durumda da, gözlemin denetlenmesi sorununun açıkta kaldığıdır. Bir başka deyişle, basit gözlemlerin en önemli yetersizliği, denetimsiz gözlemler olmasından kaynaklanmaktadır.

Bunun anlamı, yukarıda verdiğimiz örneklerde de görüldüğü gibi, gözlem değişkenlerinin denetim altında tutulamamasıdır. Burada ister katılımlı, ister katılımsız olsun yapılan gözlemler standart gözlem araçlarına dayandırılmamaktadır.

Basit gözlemlerin bu yetersizliği, bu gözlemler yoluyla varılan sonuçların başka araştırmacılar tarafından yinelenmesi olanağını ortadan kaldırmaktadır. Çünkü bu tür gözlemlerde, başka araştırmacıların da kullanımlarına açık olan standart gözlem araçlarına başvurulmamakta ve yapılan gözlem, salt gözlemi yapana özgü bir deneyim olmaktan öteye geçmemektedir.

Başka bilim adamları için aynı bilgileri elde etmek olanaksız olmaktadır. Basit ya da denetimsiz gözlemler, bilimsel bilgide aranması gereken "güvenirlik" ve "geçerlilik" gibi iki niteliği karşılamaktan uzak kalmaktadır.

Bunlardan güvenilirlik, bilimsel açıklamanın geçerli olmasının ön koşulu olup, açıklamak istediği olguyu tutarlı ve doğru olarak açıklaması niteliğidir. Geçerlilik ise, bilimsel açıklamanın, gerçekten açıklamak istediği şeyi açıklaması niteliğini ifade etmektedir.

Görüldüğü gibi, hangi koşullarda yapıldığı, kimlere ne gibi sorular sorularak elde edildiği bilinmeyen bilgilerle yapılan açıklamaların bilimselliği oldukça kuşkuludur. Kısacası, ön koşulları bilinmeyen, bu nedenle de, yinelenmesi rastlantılara bağlı olan gözlemlerle olguların güvenilir ve geçerli bilimsel açıklamalarını yapmak olanaklı değildir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Vaka çalışmaları, kişisel belgeler, dolaylı belgeler ve basit gözlem örnekleriyle ilgili internet ve kütüphaneden araştırma yaparak doküman toplayınız Araştırdığınız yazılı dokümanları düzenleyerek arşiv oluşturunuz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Vakanın konusunu belirleyiniz.	➤ Vakanın konusunu belirlerken literatür taraması yapınız.
➤ Vakanın geçtiği yeri, zamanı ve koşulları belirleyiniz.	➤ Vakanın geçtiği yeri, zamanı ve koşulları belirlerken dikkatli ve titiz olunuz.
➤ Tarama yapılacak birimleri tespit ediniz.	➤ Tarama yapılacak birimleri tespit ederken araştırmacı olunuz.
➤ Çalışma için gerekli izin yazısını hazırlayarak onaylatınız.	➤ Çalışma için gerekli izin yazısını hazırlarken Türkçe dil bilgisi kurallarına uygun yazı yazınız.
➤ Araştırma konusuna ilişkin bilgileri derleyiniz.	➤ Araştırma konusuna ilişkin bilgileri derlerken objektif olunuz.
➤ Tarama yapılacak belgeleri tespit ediniz.	➤ Tarama yapılacak belgeleri tespit ederken sabırlı olunuz
➤ Gözlenecek konuyu tespit ediniz.	➤ Gözlenecek konuyu tespit ederken literatür tarayınız.
➤ Gözlenecek olayın zamanını belirleyiniz.	➤ Gözlenecek olayın zamanını belirlerken araştırma yapınız.
➤ Olayı gözlemleyiniz.	➤ Olayı gözlemlemede sabırlı olunuz.
➤ Olayı dışarıdan direkt gözlemleyiniz.	➤ Olayı dışarıdan direkt gözlemlerken dikkatli olunuz.
➤ Olayı dışarıdan endirekt gözlemleyiniz.	➤ Olayı dışarıdan endirekt gözlemlerken objektif ve hızlı olunuz.
➤ Gözleme ilişkin bilgileri derleyiniz.	➤ Gözleme ilişkin bilgileri derlerken objektif ve dikkatli olunuz.

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

UYGULAMALI TEST 2

Çevrenizdeki arkadaşlarınızla birlikte grubunuzu değerlendirerek eksik veya hatalı gördüğünüz konularda öğrenme faaliyetine dönerek konuyu tekrar ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Vakanın konusunu belirlediniz mi?		
2. Vakanın geçtiği yeri, zamanı ve koşulları belirlediniz mi?		
3. Tarama yapılacak birimleri tespit ettiniz mi?		
4. Çalışma için gerekli izin yazısını hazırlayarak onaylattınız mı?		
5. Araştırma konusuna ilişkin bilgileri derlediniz mi?		
6. Tarama yapılacak belgeleri tespit ettiniz mi?		
7. Gözlenecek konuyu tespit ettiniz mi?		
8. Gözlenecek olayın zamanını belirlediniz mi?		
9. Gözlemleyeceğinize olaya doğrudan katıldınız mı?		
10. Olayı gözlemlediniz mi?		
11. Olayı dışarıdan direkt gözlemlediniz mi?		
12. Olayı dışarıdan indirekt gözlemlediniz mi?		
13. Gözleme ilişkin bilgileri derlediniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Öğrenme faaliyetinde sorulara verdiğiniz cevapların hepsi “**Evet**” ise başarılı olduğunuz için diğer bir öğrenme faaliyetine geçebilirsiniz. “**Hayır**” diye cevaplandığınız sorularla ilgili öğrenme faaliyetini tekrar uygulamak için öğretmeninize tekrar başvurunuz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME SORULARI

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Bir ortamın, tek bir kişinin, tek bir tür dokümanın ve olayın ayrıntılı olarak incelenmesi, aşağıdakilerden hangisinin tanımıdır?
A) Vaka çalışması
B) Gözlem
C) İçerik çözümlleme
D) Kişisel belgeler
2. Araştırmacının bir kişiyle kendi ağzından kendi hayat hikâyesini öğrenmek için görüşmeler yapması hangi vaka çalışmasının tanımıdır?
A) Çok olaylı vaka çalışması
B) Gözleme dayalı vaka çalışmaları
C) Yaşam hikâyesi vaka çalışmaları
D) Topluluk vaka çalışmaları
3. Aşağıdakilerden hangisi vaka çalışmalarının yararları dışında kalır?
A) Bireyi gerek bireysel olarak, gerek ekip içerisinde değerlendirir
B) Bireyin yaratıcı çözümler üretmesine imkân verir
C) Bireyin ekip içerisindeki performansını öngörür
D) Kâğıt-kalem uygulamasıdır.
4. Yaygın kullanımı olan kitap dergi ve makale gibi başkasının araştırması sonucu oluşan ikinci elden kaynaklara ne denilmektedir?
A) Kişisel belgeler
B) Dolaylı belgeler
C) Süreli yayınlar
D) Vaka çalışması
5. Aşağıdakilerden hangisi vaka çalışmalarının uygulama alanları dışında kalır?
A) Organizasyon geliştirme
B) İnsan kaynakları planlama
C) Kâğıt-kalem uygulaması
D) İşe alım
6. Araştırmacının bir kaynağı işine yarar biçimde gereksiz yerlerini atlayarak, gerekli yerlerini okuyup not alarak okuması ne demektir.
A) Hızlı okuma
B) Gözlem yapma
C) Tutanak yazma
D) Veri yazma

Aşağıdaki boşlukları uygun kelimelerle doldurunuz.

7. Basit gözlemlerde, gözlem değişkenlerini denetim altında tutmanın olanaksızlığı nedeniyle, bu tür gözlemlere de denilmektedir.

8. Katılımlı gözlemin, öteki gözlemlerle sağlanamayacak bir üstünlüğü de, uzaktan bakarak elde edemeyeceği kimi bilgileri, olayların ve derinlemesine girerek elde etme olanağı tanınmasıdır.

9. gözlemde, gözlem konusu olan kişi ve grupların davranışlarının gözlemden etkilenmesi, bunların kendilerini rahatsız hissetmeleri olasılığı vardır.

10. , gözlemin denetlenememesi en önemli sorundur. Araştırmacı gözleme katıldığı ölçüde, gözlemi benzersiz ve kendine ait olur. İkinci bir araştırmacı aynı olayları saptayamaz.

DEĞERLENDİRME

Yanıtlarınızı, modül sonundaki cevap anahtarıyla karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevapladığınız sorularla ilgili öğrenme faaliyetlerini tekrarlayınız.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Modülü bitirdiniz.

Modül sonunda kazanmanız gereken yeterliği kazanıp kazanmadığınızı ölçen bir ölçme aracı öğretmeniniz tarafından hazırlanarak size uygulanacaktır.

Bu uygulama sonunda bir üst modüle geçip geçemeyeceğiniz öğretmeniniz tarafından size bildirilecektir.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ – 1CEVAP ANAHTARI

1	D
2	Y
3	D
4	Y
5	D
6	Y
7	D
8	D
9	Y
10	D

ÖĞRENME FAALİYETİ – 2CEVAP ANAHTARI

1	A
2	C
3	D
4	B
5	C
6	A
7	Denetimsiz Gözlem
8	Gözlemciye – iç yapısına
9	Katılımsız
10	Katımlı

KAYNAKÇA

- AZİZ Prof Dr.Aysel, **Araştırma Yöntemleri-Teknikleri ve İletişim**, Turhan Kitabevi, Ankara 1994.
- BIÇAKÇI Yrd. Doç. Dr. İlker, **İletişim ve Halkla İlişkiler**, Media Cat, 3. Baskı, Ankara 2000.
- GÜVEN Prof. Dr. Sami, **Toplumbiliminde Araştırma Yöntemleri**
- GÖKÇE Prof. Dr. Birsen, **Toplumsal Bilimlerde Araştırma**, Ankara, 1992
- GEZGİN Doç. Dr. Suat, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, İstanbul
- OKAY Ayla, Aydemir Okay, **Halkla İlişkiler (Kavram Strateji ve Uygulamaları)**, Der Yayınları, İstanbul 2005.
- SABUNCUOĞLU Prof. Dr. Zeyyat, **İşletmelerde Halkla İlişkiler**, Ezgi Kitabevi, Bursa 2001.
- ŞEFKATLİ Murat, **Halkla İlişkiler Ders Kitabı**, Tutibay yayınları, Ankara 2005.
- KARACAN Açıköğretim, **Geniş kapsamlı Yardımcı Temel Kaynak**, Halkla İlişkiler, Ön Lisans 2, Karacan Yayıncılık, Ankara.
- **Ege Üniversitesi İletişim Fak. Yüksek Lisans Ders Notları**, İstanbul 1994.
- KARASAR Prof. Dr. Niyazi, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara 1994.
- SEYİDOĞLU Prof. Dr. **Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı**, İstanbul 1995.
- Sillars Stuart, **İletişim** Özgün Matbaacılık A.Ş Ankara 1995.
- YÜNCÜ Fatma, **Beşeri Münasebetler Ders Kitabı**, Yüncü Yayınları, Ankara 1995.
- BELSEY A..R. Chadwick, **Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1998.
- BODUR Feyyaz, **Yerel Basında Yönetim ve Örgüt Yapısı**, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, 1997.

- BROWNE Christopher, **Gazetecinin El Kitabı**, Media Cat Kitapları, İstanbul,2001
- GÖNENÇ E. Özgür, **Medya Dünyası**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul 2004.
- GÜNEŞSOY Sencer, **Gazeteciliğin Temel İlkeleri**, Ankara İktisadi Ve Ticari İlimler Akademisi Gazetecilik Ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu,1979–1980
- RİGEL Nurdoğan, **İleti Tasarımında HABER**, Der Yayınları, İstanbul 2000.
- SCHLAPP Hermann, **Gazeteciliğe Giriş**, Çeviren Işık Aygün, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, Ankara 2000.
- YÜKSEL Erkan, Halil İbrahim GÜRCAN, **Haber Toplama ve Yazma**, Tablet Kitabevi, Konya 2005.
- TOKGÖZ Oya, **Temel Gazetecilik**, İmge Kitabevi, Ankara 2000.

FOTOĞRAFLAR

- http://www.haberkenti.com/news_images/link/gazeteler_1.jpg Resim-1
- www.byegm.gov.tr/.../content/turkey/434-435.Resim-2 -
- http://www.euroserve.com.tr/images/insan_kaynak.gifResim-3
- <http://www.antikunti.com/wp-content/uploads/2006/08/yazar.jpg>Resim-4
- www.yem.net/.../kitaplar/images/kitap_ana.jpgResim-5
- http://www.e-manisa.com/spaw/Turgutlu/kutuphane_1.jpg Resim-6

İNTERNET ADRESLERİ

- <http://www.byegm.gov.tr/BASINMEVZUATI/kanunlar.htm>
- Vikipedi, özgür ansiklopedi
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Dergi>
- <http://www.bianet.org/diger/hukuk7954.htm>
- http://www.baltas-eksen.com/web/cdm_vc.htm
- <http://www.aof.edu.tr/kitap/IOLTP/2294/unite09.pdf>